

PROTOKOLL

Dnr
5051-2026

Sid
1 (4)

Stf justitieombudsmannen
Mari Andersson

Inspektion av Miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun den 28 och 29 april 2026

Inledning

På uppdrag av stf JO Stefan Holgersson genomförde tf. byråchefen Cecilia Melander den 28 och 29 april 2026 en inspektion av Miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun. Vid inspektionen deltog även rättssakkunniga Hanna Hansson och Madeleine Sjödin.

Inspektionen omfattade nämndens verksamhet enligt plan- och bygglagen och avsåg företrädesvis handläggningen av tillsynsärenden. Granskningen gjordes främst utifrån allmänna förvaltningsrättsliga frågeställningar.

Inspektionen inleddes och avslutades med ett möte med miljö- och bygglovsnämndens vice ordförande, bygglovschefen, en IT-samordnare och tre handläggare. Vid det avslutande mötet deltog även chefen för miljö- och bygglovsavdelningen.

I samband med inspektionen höll JO:s medarbetare en informationsföreläsning för bl.a. personal vid miljö- och bygglovsavdelningen om JO:s roll och uppgift samt om vissa bestämmelser i förvaltningslagen som ofta aktualiseras i JO:s tillsynsarbete. Även bestämmelser rörande hanteringen av begäran om att få ta del av allmänna handlingar berördes.

Information från nämndens företrädare

Vid miljö- och bygglovsavdelningens bygglovsenhet arbetar 19 personer varav åtta bygglovshandläggare, två tillsynshandläggare och tre byggnadsinspektörer. Bygglovsenheten får in cirka 1 000 nya ärenden per år, vilket omfattar både lov- och tillsynsärenden. Kommunen har sedan flera år tillbaka två handläggare som arbetar heltid med tillsynsärenden. Vid behov hjälper även bygglovshandläggare och byggnadsinspektörer till i tillsynsarbetet.

Järfälla kommun är med i Bygglovalliansen som är en samverkan mellan bygglovsverksamheterna i olika kommuner. Det är 26 kommuner som är med i alliansen. Vid en jämförelse sticker Järfälla kommun ut avseende antal beslut

om föreläggande och byggsanktionsavgift i tillsynsärenden. Kommunen lyfts fram som ett gott exempel. Samarbetet inom alliansen är värdefullt för utbyte av erfarenheter och kompetens.

Bygglovsenhetens arbete med tillsynsärenden beskrivs i en tillsynsplan som beslutats av nämnden. Tillsynsplanen gäller för två år och anger i vilken prioritetsordning tillsynsärendena ska handläggas. Det framgår bl.a. att när ett nytt ärende kommer in ska en prioritetsbedömning göras. Ärenden med prioritet 1 ska tas med förtur.

Nämnden har ett antal tillsynsärenden i vilka ett beslut har fattats men där status i ärendehanteringssystemet fortfarande är pågående. Anledningen till detta är att nämnden inte har hunnit eller kunnat avsluta dem, t.ex. för att ärendena väntar på arkivering.

Nämnden har inte märkt av någon ökning av tillsynsärenden ännu med anledning av förändringarna i plan- och bygglagen som trädde i kraft den 1 december 2025. Nämndens arbete har däremot påverkats av den nya lagen genom att tiden på rådgivning och besvarande av frågor från enskilda har ökat. Med anledning av den nya lagen har nämnden också genomfört olika kunskapshöjande insatser för personalen.

lakttagelser och uttalanden av stf JO Mari Andersson

Vid inspektionen granskades i huvudsak ett antal av nämndens äldsta pågående och senast avslutade tillsynsärenden.

Av en förteckning från nämndens ärendehanteringssystem framgick att nämnden hade cirka 350 pågående tillsynsärenden. Ungefär 150 av dessa var från 2005–2023 och de 30 äldsta ärendena var från 2005–2020.

I två av de äldsta pågående ärendena, ett från 2005 och ett från 2006, saknades handlingar i nämndens ärendehanteringssystem. Nämnden kunde under inspektionen inte heller återfinna några fysiska akter eller handlingar för ärendena. Enstaka handlingar gick att få fram i ett ärendehanteringssystem som nämnden tidigare använt. Det var dock inte möjligt för JO:s medarbetare att granska de två ärendena. Detta är givetvis inte acceptabelt. Jag utgår från att nämnden reder ut vad som har hänt med handlingarna och vidtar de åtgärder som behövs i ärendena.

I en del ärenden föreföll handläggningen egentligen vara avslutad. Det fanns bl.a. exempel på ärenden med en notering om att ärendet kunde skrivas av men utan att beslut hade fattats samt ärenden där beslut om avskrivning hade fattats men där status i ärendehanteringssystemet fortfarande var pågående. En annan iakttagelse var att det i flera ärenden inte fanns någon uppgift om ansvarig handläggare.

Bland de äldre pågående ärendena noterades i några fall att nämnden inte hade vidtagit några handläggningsåtgärder över huvud taget. I flera ärenden hade åtgärder vidtagits i samband med att ärendena kom in till nämnden men därefter hade handläggningen avstannat helt eller under långa perioder.

Som exempel kan nämnas ett ärende, som inleddes 2011 och gällde klagomål avseende ovårdad tomt, där det i augusti 2015 var antecknat bl.a. att fastighetsägaren skulle ta bort två fordon och ringa i september/oktober och berätta hur det gick. Såvitt framgick av händelserna i ärendet hade inte fastighetsägaren återkommit och det framgick inte heller att nämnden hade gjort någon uppföljning.

I ett annat ärende framgick det av en handling från april 2020 att den i ärendet aktuella byggnationen skedde 2012 och att det bedömdes att bygglov inte kunde ges i efterhand, men att det då ännu inte hade gått tio år och att ett rättelseföreläggande skulle kommuniceras med fastighetsägaren. Det fanns emellertid inget rättelseföreläggande eller någon annan åtgärd från nämndens sida registrerad i ärendet därefter.

En tillsynsmyndighet ska pröva förutsättningarna för och behovet av att ingripa eller besluta om en påföljd, så snart det finns anledning att anta att någon inte har följt en bestämmelse i lagen, i föreskrifter, domar eller andra beslut som har meddelats med stöd av lagen eller i EU-förordningar som rör frågor om lagens tillämpningsområde (11 kap. 5 § plan- och bygglagen).

Byggnadsnämnden får som huvudregel inte förelägga någon att vidta rättelse av en olovlig åtgärd om det har gått mer än tio år sedan överträdelsen (11 kap. 20 § plan- och bygglagen).

Ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts (9 § första stycket förvaltningslagen).

När en begäran om ingripande enligt plan- och bygglagen kommer in till en nämnd eller när ett sådant tillsynsärende inleds av annan anledning är det nämndens ansvar att driva ärendet till ett avgörande. Nämnden är då skyldig att så snabbt som möjligt ta ställning till om de omständigheter som kommit fram ska leda till någon åtgärd eller inte.

Det är positivt att nämnden har en tydlig plan för hur tillsynsverksamheten ska bedrivas och att det sedan flera år tillbaka pågår ett strukturerat och aktivt arbete med tillsynsärendena. Efter att ha tagit del av de iakttagelser som gjorts under inspektionen kan jag dock konstatera att nämnden har en balans där en relativt stor andel av ärendena är äldre. Många ärenden har legat i flera år utan att några åtgärder har vidtagits och handläggningen har inte skett med den skyndsamhet som föreskrivs. Det är naturligtvis inte godtagbart. Det är vidare bekymmersamt att det finns ärenden gällande olovliga åtgärder som på grund av den

långsamma handläggningen har blivit så gamla att de riskerar att träffas av preskriptionsreglerna, vilket i sin tur kan medföra att t.ex. grannars möjlighet att få rättelse går förlorad.

Jag vill framhålla att det är nämndens ansvar att bevaka oavgjorda ärenden och se till att ärendena handläggs korrekt och avslutas inom rimlig tid. En förutsättning för detta är att uppgifterna i nämndens ärendehanteringssystem är tillförlitliga och att varje ärende har en ansvarig handläggare.

I den överklagandehänvisning som bifogas besluten från nämnden i tillsynsärendena anges bl.a.:

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppge sitt namn, adress och kontaktuppgifter. Ombudet bör också bifoga fullmakt.

Det noterades även att det i överklagandehänvisningen anges att klagande bl.a. ska ange sin fullständiga adress.

Bestämmelser om överklagande av beslut enligt plan- och bygglagen till länsstyrelsen finns i 43–47 §§ förvaltningslagen (se 13 kap. 16 § första stycket plan- och bygglagen). Bestämmelserna i förvaltningslagen kräver att ett överklagande ska vara skriftligt men inte att det ska vara undertecknat. Det innebär att t.ex. ett mejl från ett ombud för den som överklagar kan uppfylla kravet på skriftlig form vid överklagande. Till skillnad mot vad som gäller ett överklagande som ska prövas av en allmän förvaltningsdomstol finns inte heller något krav på att postadress till ombudet eller klagande ska anges (jfr 3 § förvaltningsprocesslagen). Jag förutsätter att överklagandehänvisningen uppdateras, så att den får ett korrekt innehåll.

Protokollförare vid inspektionen var Hanna Hansson.

Protokollet har justerats den 26 maj 2026 av stf JO Mari Andersson.
Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.